

Таким чином 50-60-ті роки ознаменовані процесом становлення природоохоронного руху учнівської молоді в школах України. Школа стала одним з найвпливовіших механізмів у вирішенні задач природоохоронного просвітництва. Цілі природоохоронного виховання вирішувались в рамках класної та позакласної роботи учнів, зокрема, в рамках діяльності гуртків юних натуралістів.

Література

1. Васюта О.А. Екологія і політика: у 2 т. / Васюта О.А., Васюта С.І., Філіпчук Г.Г. – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – Т 1. – 1998. – 424 с.
2. Вербицький В. Юннатівський рух в Україні / Володимир Вербицький. – К.: Деміур, 2001. – 304 с.
3. Захлебный А.Н. Состояние и основные тенденции развития школьного природоохранительного просвещения: обзорная информация / Захлебный А. Н., Слестёнина Е. С., Суравегина И. Т. – М., 1977. – 48 с.
4. Захлебный А.Н. Экологическое образование школьников во внеклассной работе / А. Н. Захлебный, И. Т. Суравегина. – М.: Просвещение, 1984. – 160 с.
5. Капинос П. И. Охрана природы / П.И. Капинос, Н. А. Панасенко. – К.: Вища школа, 1989. – 255 с.
6. Крикливенко С. Д. Организация и проведение фенологических наблюдений в кружке юннатов / С. Д. Крикливенко // Биология в школе. – 1966. – № 5. – С. 70- 72.
7. Куликова Г. В. Охрана природы и школа / Г. В. Куликова // Биология в школе. – 1969. – № 3. – С. 61 – 63.
8. Манорик Л. П. Юні друзі природи / Л.П. Манорик, А. А. Піонтковський. – К, 1976. – 206 с.
9. Матрусов И. С. Школа и охрана природы / Иван Степанович Матрусов. – М.: Знание, 1976. – 64 с.

Аннотация. В статье исследованы направления природоохранительного просвещения 50 – 60 – х. гг. XX ст. Сделан анализ деятельности общеобразовательных школ в направлении природоохранительного образования. Раскрыты основные типы природоохранительной работы ученической молодёжи.

Ключевые слова: охрана природы, природоохранное просвещение, внеклассная природоохранная работа.

Annotation. The directions of education in the sphere of the defence of nature in 50-60 years of XX – th. century are analyzed in this article. The analysis of the activity of comprehensive schools in the direction of education in the sphere of defence of nature has been made in it. The main types of activities in the sphere of defence of nature by the school youth has been discovered in the article.

Key words: the defence of nature, education in the sphere of defence of nature, out – of – class activities in the sphere of defence of nature.

УДК 378.03+796.01

Охріменко О.В., Побиванець Є. А.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. Фізичне виховання абсолютно невіддільне від інших видів виховання. В даній статті ми хочемо показати, що органічною основою взаємозв'язку всіх видів виховання є єдність фізичного і духовного розвитку людини, а також закономірності організації всієї соціальної системи фізичного виховання.

Ключові слова: м'язова напруга, особистість, естетичне виховання, морально-етичне виховання, вольові якості.

Власне, фізична культура і спорт виступають як потужний засіб соціального становлення особистості студентів, активного вдосконалення індивідуальних, особистих якостей, а також рухової сфери. Таким чином, фізична культура і спорт виступають найважливішою умовою, а фізичне

виховання – найважливішим засобом різностороннього розвитку особи. Установка на різносторонній розвиток особистості передбачає опанування старших підлітків, з одного боку, основами фізичної культури, доданками якої є міцне здоров'я, хороший фізичний розвиток, оптимальний рівень рухових здібностей, знання і навички в галузі фізичної культури, мотиви і освоєні способи (уміння) здійснювати фізкультурно-оздоровчу і спортивну діяльність, а з іншої – формування інтелектуальної, вольової і емоційної сфер студента, його естетичних уявлень і потреб [2,3,4].

Об'єктивна сторона впливу занять спортом на інтелект полягає в тому, що розумова і фізична діяльність виступає в єдності і у взаємозв'язку. Багато явищ, що відбуваються у навколишньому світі і в організмі, можуть бути пізнані лише в результаті рухової діяльності. Це відноситься перш за все до уявлень про кінематичні, динамічні і ритмічні характеристики рухів, тобто до уявлень про час, простір, тривалість виконання рухів, темп, швидкість, ритм, а також про можливості власного тіла. Заняття спортом впливають на розвиток наступних сторін інтелекту студентів: уваги (оволодіння важкокоординованими фізичними вправами вимагає його концентрації на виконуваних рухах, виникаючих рухових відчуттях і ситуаціях, супутніх рухам), спостережливості (в наслідок розвитку аналізаторів), винахідливості і швидкості мислення (ставляться високі вимоги до здатності швидко і адекватно орієнтуватися в ситуації, що змінюється) і мислення (необхідність вести пошук причин вдалих і невдалих рухів, обдумувати їх мету, структуру результат і т.д.).

Заняття фізичною культурою і спортом сприяють поліпшенню розумової працездатності студентів в результаті позитивного впливу чергування характеру діяльності, зміни розумової і фізичної роботи, а також вживання фізичних навантажень, які, навіть нетривалі, роблять позитивний вплив на протікання психічних процесів. Обмеження рухової активності, навпаки, веде до зниження розумової працездатності [7,8].

Проте можливо і негативний вплив навчально-тренувальних занять на інтелект студентів, яке зазвичай викликане однобічним захопленням спортом (у збиток іншим видам діяльності, зокрема навчанню) або стомленням, що настає в наслідок навчально-тренувальних занять з дуже великими навантаженнями. Крім того, пригноблюючий вплив на інтелект студента, що займається спортом, можуть надати і умови, що виключають звичну фізичну або розумову працю.

Існує прямий зв'язок між мірою вольового зусилля і нервово-м'язовою напругою. Чим вище якісні прояви рухової діяльності, тим відповідно більшим має бути вольова напруга. Таким чином, об'єктивна сторона позитивного впливу занять спортом на розвиток вольових рис характеру полягає в тому, що вони пов'язані з необхідністю прояву вольових зусиль [5].

В процесі навчально-тренувальних занять найбільш радикальний засіб формування вольових рис характеру студентів – навантаження. Вправу слід розглядати не лише як метод, направлений на вдосконалення в техніці і тактиці, забезпечення фізичної підготовленості, але і як засіб розвитку волі. В ході навчально-тренувального процесу у студентів виникають певні труднощі, сприяючі розвитку вольових рис характеру. Це необхідність опановувати складну техніку спортивних вправ, проявляти вольові зусилля, долати втому, зберігати самовладання і працездатність в несприятливих умовах зовнішнього середовища, регулювати емоційний стан, зберігати і дотримувати встановлений режим дня. Всі ці труднощі в найбільшій мірі проявляються під час спортивних змагань, які і служать одним з основних засобів формування вольових якостей студента.

Вольові якості студентів на навчально-тренувальних заняттях, як і у всіх інших випадках життя, виступають у вигляді взаємних протилежних позитивних і негативних проявів: сміливості і боязливості, упевненості і сумніву, витримки і квапливості і тому подібне. Враховуючи індивідуальні особливості студентів, необхідно створювати умови, в яких виявляються і закріплюються сильні сторони характеру. При цьому необхідно брати до уваги інші, тісно пов'язані з вольовими, якості особистості: захопленість і прагнення до поставленої мети: безпосередній, близькій. далекий.

Заняття спортом сприяють формуванню у студентів позитивних емоцій. Причини цього явища пояснюються тим фактом, що м'язова напруга (у певних межах інтенсивності) пов'язана з виникненням приємних відчуттів.

Проте заняття спортом – чинник, що викликає не лише позитивні емоції. Вони можуть стати також джерелом гострих негативних переживань, причому найбільш негативний вплив на емоційну сферу роблять невдалі виступи на спортивних змаганнях, негативні приклади поведінки, якщо такі є в процесі навчально-тренувальних занять, не сформований здоровий психологічний

клімат в групі тих, що займаються. Таким чином, через саму суть фізичної культури і спорту прояв в них негативних рис вдачі (боязкості, безвілля, грубощі і так далі) сприймається як непривабливе, негативне в поведінці і, навпаки, сміливість, рішучість, мужність – як приклад для наслідування. Тим самим навчально-тренувальні заняття сприяють формуванню у студентів етично виправданих уявлень про правильну поведінку людини.

Важливе місце у формуванні особистості студента в процесі навчально-тренувальних занять займає і естетичне виховання, вплив якого ми розглядаємо з двох сторін.

Одна полягає в їх дії на формування у студентів краси рухів, поведінки і статури. Заняття фізичною культурою і спортом направлені перш за все на опанування людини своєю руховою сферою, збагачення рухових уявлень, розвиток рухових здібностей. Смісловий зміст поняття “Фізична культура” може розкриватися як окультурення рухів, підвищення їх економічності, раціональності, доцільності, тобто опанування тих сторін рухів, які характеризують їх досконалість, красу. Таким чином, навчально-тренувальні заняття є фактором формування естетики рухів студентів.

Інша сторона занять фізичною культурою і спортом при вирішенні завдань естетичного виховання студентів – формування у них естетично виправданих уявлень про красиве в рухах людини, в її поведінці і у фізичному розвитку. Певна міра спортивної культури дає можливість сприймати як красиве в рухах спортсмена їх раціональність, відповідність конкретній ситуації і вирішуваним завданням, вираження в них розуму і енергії. Таким чином, заняття спортом дозволяють виховувати у студентів естетично виправдані уявлення про красу рухів людини.

Інша важлива умова – постійний контроль за певними морально-етичними основами поведінки. Згідно з думкою багатьох авторів тут можуть бути виділені три близькі, але несхожі сторони: 1) морально-етичні положення, характерні для людей, що живуть в певних соціально-економічних умовах; 2) мотиви, якими керується молода людина в заняттях спортом; 3) етичні основи поведінки спортсмена.

Окрім названих умов досягнення позитивних результатів у формуванні особи студентів, що займаються спортом, слід вказати на вирішальне значення особи викладача, спрямованості його дій. Морально-етичні положення, якими керуються студенти, мають прямий взаємозв'язок з суспільною сферою, в якій студент живе, працює, вчиться, і інтелектуальною атмосферою в ній.

Тому виховання особи, її формування “...передбачає турботу про педагогізацію середовища, активна дія на неї з тим, щоб зробити її такою, що максимально сприяє справі формування (А.А. Деркач, А.А. Ісаєв). Виховна робота як найважливіша функція педагога набуває особливого значення на навчально-тренувальних заняттях зі студентами. В першу чергу це обумовлено тим, що для даної вікової групи популярні спортсмени часто є зразком для наслідування, причому студенти можуть копіювати не лише їх спортивну техніку, але і поведінку, манери, а деколи і їх світогляд і погляди. Тому особисті якості тренера, його ідейна переконаність, чесність і дисциплінованість гратимуть важливу роль у формуванні особи студентів, що займаються спортом. Весь стиль поведінки педагога повинен сприяти становленню атмосфери оптимізму, життєрадісності, бадьорості і невичерпної енергії.

Глибокий вплив на процес формування особистості студентів надає колектив, в якому молода людина тренується. Діяльність співдружності, ділові міжособові стосунки, взаємна допомога і відповідальність – все це сприяє вихованню членів колективу. При цьому можна вести мову про поняття “Міжособова компетентність”, яке пропонує Райнер Мартене “...це здатність людини успішно взаємодіяти з іншими людьми”.

Спільна колективна практична діяльність створює сприятливі можливості і для інтелектуального взаємозбагачення студентів. Переймаючи знання у середині спортивного колективу, студенти краще пізнають специфіку і призначення фізичного виховання як в особистому, так і в суспільному житті.

Велике також значення фізкультурного колективу в розвитку естетичних якостей особи студентів. І хоча формування естетичної оцінки етичних відношень в колективі значно складніше, без цього, що особливо важливе, етично-естетичні критерії особи можуть бути низькими.

В ході навчально-тренувального процесу старших підлітків, як і у всіх видах виховання, необхідна свідомо активність того хто виховується у вирішенні освітньо-виховних завдань. За визначенням Л.П. Матвеева, “формування лише тоді може вважатися досить ефективним, коли воно переростає в самовиховання” [5].

Період соціальної і спортивної адаптації – серйозне випробування для студентів. Треба освоїтися з новою обстановкою, колективом, витрачаючи додаткові зусилля на звикання до

режиму навчально-тренувальних занять і так далі. Тому велике значення в розвитку позитивних якостей правильно організоване керівництво їх самовихованням.

Під самовихованням розуміється "...усвідомлена, систематична робота особи над собою, направлена на формування і вдосконалення позитивних і усунення негативних якостей відповідно до вимог суспільства, особистих потреб і ідеалів, що склалися" (А.А. Деркач, А.А. Ісаєв.). Стимулювати процес самовиховання старших підлітків в ході навчально-тренувального процесу можна, лише використовуючи диференційований і індивідуальний підхід: одних спонукати керуватися своїм позитивним ідеалом, іншим допомогти зруйнувати негативний і сформувати позитивний, третім допомогти у виборі ідеалу.

Таким чином, найважливіше завдання занять фізичною культурою і спортом – формування особистості. Це досягається шляхом проникнення виховних заходів у всі сфери діяльності викладача і шляхом самовиховання того, хто займається. Основною умовою досягнення позитивних результатів у формуванні особистості студентів у ході навчально-тренувального процесу служить комплексний підхід, що зобов'язує дотримуватись єдності впливу на студентів засобів і методів фізичного і етичного виховання. Однією з основних умов успіху в навчально-тренувальних заняттях і особливо в спортивних змаганнях є розвиток інтелектуальної, волевої і емоційної сфер студентів.

Висновок. Отже, вирішуючи завдання фізичного виховання, викладачеві необхідно орієнтувати свою діяльність на такі важливі компоненти, як формування ціннісних орієнтацій на фізичне і духовне вдосконалення особи старших підлітків, формування потреб і мотивів до систематичних занять фізичними вправами, виховання моральних і волевих якостей, формування гуманістичних стосунків, набуття досвіду спілкування. При цьому студентів необхідно навчати способам творчого вживання отриманих знань, умінь і навиків для підтримки високого рівня фізичної і розумової працездатності, стану здоров'я, самостійних занять.

Література

1. Айседора Дункан. О гимнастике и танце// Сокол. – 1914. – № 4-5. – С. 29.
2. Архангельский С.К. Материалы по методике телесных упражнений // Физическое образование и спорт. – 1910. – № 7. – С.18-34; №8. – С.16-22; №9-10. – С.3-26.
3. Давиденко, Д. Н. Оценка формирования физической культуры студентов в образовательном процессе технического вуза / Теория и практика физической культуры. Выходит ежемесячно – 2006г. № 2. – С.2-6.
4. Визитей Н.Н. Физическая культура личности /Проблемы человеческой телесности: методологические, социально-философские педагогические аспекты/. – Кишинев: Штиинца, 1989. – 110 с.
5. Матвеев А.П. Теоретико-методологические основы формирования учебного предмета "Физическая культура" в общеобразовательной школе: Докт. дис. в виде научного доклада. – М. – 1997. – 70 с.
6. Николаев Ю.М. Физическая культура: человеческое измерение // Теория и практика физической культуры. – 1999. – № 1. – С. 2-7.
7. Фролов И.Т. Перспективы человека. Опыт комплексной постановки проблемы, дискуссии, обобщения. – М.: Политиздат, 1983. – 350 с.
8. Шилько В.Г. Методология построения ориентированного содержания физкультурно-спортивной деятельности студентов // Теория и практика физической культуры. – 2003.- № 9.- С. 45-49.

Аннотация. Физическое воспитание абсолютно неотделимо от других видов воспитания. В данной статье мы хотим показать, что органической основой взаимосвязи всех видов воспитания является единство физического и духовного развития человека, а также закономерности организации всей социальной системы физического воспитания.

Ключевые слова: мышечное напряжение, личность, эстетическое воспитание, морально-этическое воспитание, волевые качества.

Annotation. Physical education is absolutely inseparable from other kinds education. In this article we want to rotin that organic basis of intercommunication of all types of education is unity of physical and spiritual development of man, and also conformities to law of organization of all frame of society of physical education.

Key words: Muscles tension, personality, aesthetic education, Moral and ethics education, volitional qualities.